

Марія Дідух
студентка гр. ФФМ-21,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль
Науковий керівник: к.е.н., доцент Світлана Коваль

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Доходи державного бюджету є тією фінансовою основою, яка забезпечує соціально-економічний розвиток держави шляхом виконання нею своїх функцій. Саме тому, проблематика зростання доходів державного бюджету України не втрачає своєї актуальності. Зокрема, заслуговують на увагу дослідження факторів, котрі впливають на формування доходів бюджету [1].

Дослідники виокремлюють такі основні групи факторів впливу на формування доходів державного бюджету: економічні, політико-правові, демографічні та соціально-культурні (рис. 1).

Рис. 1. Фактори впливу на формування доходів державного бюджету

Джерело: складено та узагальнено за [2]

До факторів впливу на формування доходів бюджету Ю. Хмарук відносить: рівень ВВП, рівень інфляції, стабільність курсу національної валюти, державний борг (внутрішній та зовнішній), рівень податкового навантаження та наявність пільг в оподаткуванні, сальдо торговельного балансу, розмір тіньового сектору економіки та інші [3, с. 82].

В умовах повномасштабної війни України формування державного бюджету відбувається у надскладних умовах зумовлених активними бойовими діями, руйнуванням об'єктів цивільної, критичної інфраструктури, промислового виробництва і промислових комплексів, коли кардинально змінюються міжгалузеві зв'язки і структура економіки в цілому. У сучасних умовах основним фактором, що впливає на формування доходів державного бюджету є війна.

За результатами 2022 р. відбулось зниження обсягу реального ВВП на 29,1%, що є найбільш вагомим зниженням за роки незалежності України [4]. Зниження обсягу ВВП спричинено призупиненням роботи численних підприємств на територіях, де ведеться активні бойові дії або через військову загрозу, через блокування або обмеження доступу до ринків збуту чи сировини. В Україні немає жодної галузі, яка б прямо чи опосередковано не зазнала втрат від російської агресії. Так, за результатами 2022 р. обсяг виробництва у промисловості знизилась

на 36,7%, в тому числі: у добувній промисловості – на 30%, у переробній промисловості – на 41%, постачання електроенергії, газу – на 30,6% [4].

Підприємства агропромислового комплексу, які у довоєнний період забезпечували близько 40% валютної виручки від експорту товарів, зазнають фінансових втрат через скорочення посівних площ, порушення експортних логістичних зв'язків, руйнування допоміжної інфраструктури.

Внаслідок повномасштабних військових дій заблоковано морські та авіа-шляхи, порушена логістика всередині країни, що спричинило зниження вантажообігу на 42,4%, пасажирообігу – 50,4% у 2022 р. Крім того, скорочення обсягів виробництва та блокування морських шляхів негативно позначається на зовнішній торгівлі [4]. Так, за офіційними даними Національного банку України експорт вітчизняних товарів у січні-липні 2023 р. скоротився на 11,5% порівняно з аналогічним періодом 2022 р. Найбільший рівень зниження спостерігається в сфері експорту мінеральних продуктів – на 53,8%, чорних та кольорових металів – на 44,2%, продукції хімічної промисловості – на 24,4%, деревини та виробів з неї – на 18,6%, продукції машинобудування – на 12,5% [5].

Міграція та внутрішнє переміщення населення є демографічним фактором, що впливає на формування доходів бюджету. У 2024 р. передбачено зростання мінімальної зарплати та очікується підвищення ділової активності суб'єктів господарювання, що позитивно впливатиме на надходження ПДФО.

У таких складних умовах повномасштабної війни важливим фактором, що впливатиме на збалансування бюджету є фінансова підтримка міжнародних партнерів, яка забезпечує не лише військову підтримку, а й фінансування потреб соціального захисту, виступає вагомим джерелом підтримки макроекономічної та макрофінансової стабільності в Україні.

Список використаних джерел:

1. Горин В. П. Роль бюджету держави в умовах перехідної економіки України. *Сталий розвиток економіки*. 2011. Вип. 5. С. 259-265.
2. Богуславська А. О., Набатова Ю. О. Фактори впливу на обсяги податкових надходжень місцевих бюджетів. *Ефективна економіка*. 2017. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5773>
3. Хмарук Ю. В. Оцінка факторів впливу на доходи Державного бюджету України. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Сер.: Економіка. 2011. Вип. 16. С. 82–91. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2011_16_14.
4. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2024 рік» URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42796>
5. Товарообіг України за сім місяців становив \$57,5 мільярда гривень Укрінформ. 18.08.2023 р. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3749910-tovaroobig-ukraini-za-sim-misaciv-stanoviv-575-milarda.html>
6. Розвиток бюджетного процесу в умовах економічних перетворень: Монографія / за ред. С. І. Юрія, В. Г. Дем'янишина. К.: Кондор, 2012. 376 с.